

УДК 349.6.023

ІСТОРИКО-ПРАВОВІ АСПЕКТИ СТАНОВЛЕННЯ ТА РОЗВИТКУ ІНСТИТУТУ НОРМУВАННЯ У ГАЛУЗІ ОХОРОНИ АТМОСФЕРНОГО ПОВІТРЯ

Копиця Є. М.,

аспірантка кафедри екологічного права
Національного юридичного університету
імені Ярослава Мудрого

Анотація: У статті здійснено історико-правовий аналіз становлення інституту нормування у галузі охорони атмосферного повітря. Розвиток правового регулювання нормування у зазначеній сфері запропоновано умовно поділити на шість основних етапів. Доведено зв'язок такої періодизації із особливостями відповідного історичного етапу розвитку атмосфероохоронних відносин, а також процесами формування нормативно-правової бази. Охарактеризовано особливості сучасного стану нормування у досліджуваній сфері, однією з яких визначені міжнародні інтеграційні процеси у всіх суспільних сферах України, включаючи охорону довкілля.

Ключові слова: екологічне нормування, інститут нормування, правове регулювання, охорона, атмосферне повітря, історико-правовий аналіз.

Аннотация: В статье осуществлен историко-правовой анализ становления института нормирования в области охраны атмосферного воздуха. Развитие правового регулирования нормирования в указанной сфере предложено условно поделить на шесть основных этапов. Доказана связь такой периодизации с особенностями соответствующего этапа развития атмосфероохранных отношений, а также с процессами формирования нормативно-правовой базы. Охарактеризовано особенности современного этапа нормирования в изучаемой сфере, одной из которых определены международные интеграционные процессы во всех общественных сферах Украины, включая охрану окружающей среды.

Ключевые слова: экологическое нормирование, институт нормирования, правовое регулирование, охрана, атмосферный воздух, историко-правовой анализ.

Annotation: The article undertakes historical and legal analysis of normalization institute's formation in the field of ambient air protection. It has been proposed to consider six major stages in the development process of legal regulation of normalization in the sphere under question. The connection between such periodization and peculiarities of relevant atmosphere-protective relations' development during certain historical stage, as well as with level of regulatory basis formation has been proved. The peculiarities of the modern state of normalization in the researched sphere have been characterized. One of these has been defined as international integrational processes that take place in all social spheres of Ukraine, including environmental protection.

Key words: environmental normalization, institute of normalization, legal regulation, protection, ambient air, historical and legal analysis.

Зростання масштабів господарської діяльності, стрімкий розвиток науково-технічного прогресу підсилюють негативний вплив на природу, надавши проблемам екології наймасштабнішого характеру. Адже постійно зростаючий рівень забруднення довкілля призводить до незворотних процесів, впливає на біоценози та здоров'я людей, що суттєво впливає на екологічну і економічну безпеку кожної країни [1, с. 2]. У такій кризовій ситуації людині, як у повсякденній діяльності, так і в довготривалому плані, необхідно знати межу, за яку вона не може переступати у своїх взаєминах із природою.

Ця задача вирішується у межах екологічного нормування – одного із найскладніших та найбільш важливих правових інструментів охорони навколишнього природного середовища. Саме від знання величин гранично допустимих антропогенних навантажень на природні екосистеми залежить обґрунтованість всієї системи раціонального природокористування [2, с. 3].

Так як атмосферне повітря є особливо чутливим до антропогенного впливу, результати якого зумовлюють значне погіршення якості атмосферного середовища, і, як наслідок, умови існування людини, ми вважаємо за доцільне зосередити увагу на дослідженні інституту екологічного нормування саме у галузі охорони атмосферного повітря.

Розгляду питань охорони атмосферного повітря присвячені наукові праці В. І. Андрейцева,

Г. І. Балюк, М. М. Бринчука, А. П. Гетьмана, Г. В. Анісімової, О. Л. Дубовик, Н. Р. Малишевої, М. І. Малишко, Г. В. Мороз, О. С. Колбасова, В. Л. Мунтяна, В. В. Петрова, Б. Г. Розовського, Ю. С. Шемшученко, В. К. Попова, М. В. Шулги, В. К. Рибачека та інші. В свою чергу, розробкою питань нормування, як засобу правового регулювання, у різноманітних галузях екологічного права займалися такі науковці як В. І. Андрейцев, В. Л. Мунтян, Ю. С. Шемшученко, М. І. Малишко, А. М. Мірошніченко, В. К. Рибачек тощо. Однак, не зважаючи на визнану актуальність досліджень у сфері екологічного нормування, багато питань залишаються не вирішеними. Разом з тим, слід зазначити, що дослідженню інституту нормування, як одного із базових елементів у механізмі правової охорони атмосферного повітря, і досі не приділено достатньої уваги.

А так як жодне явище, у тому числі правове, неможливо ґрунтовно та всебічно дослідити без аналізу його історичного розвитку з оглядом на підстави та етапи його формування, безпосередньою метою статті є вивчення історико-правових аспектів правового становлення та розвитку інституту нормування у галузі охорони атмосферного повітря.

Таким чином, історичний шлях становлення правових основ інституту нормування у галузі охорони атмосферного повітря пропонуємо умовно поділити на шість основних етапів.

Перший етап характеризується відсутністю відповідної точки, оскільки, спираючись на результати дослідження спеціалізованої літератури, ми можемо

припустити, що до 1917 року був взагалі відсутній системний характер правового регулювання атмосфероохоронних заходів на території сучасної України [3, с. 12]. Утім, у цей період вимоги з охорони атмосферного повітря від забруднень отримують певний розвиток у законодавстві, яке пізніше отримало визначення «санітарне». Слід звернути нашу увагу на те, що одним із напрямів розвитку санітарної охорони атмосферного повітря того періоду була розробка граничнодопустимих концентрацій забруднювачів, яка становила безпосередню основу для подальшого правового визначення та закріплення відповідних нормативів. Підставами такого розвитку також можна розглядати результати XI Всеросійського водопровідного санітарно-технічного з'їзду, який був проведений у 1913 році та на якому уперше були розглянуті питання чистоти атмосферного повітря, де йшлося про заходи щодо зменшення задимленості міст і необхідності створення наукового підходу до вивчення проблеми [4].

Другий етап, що охоплював 1917-1948 р. р., характеризувався в історії розвитку правового регулювання охорони атмосферного повітря заходами правового характеру, що здійснювались у Радянській Україні для вирішення окремих конкретних проблем, пов'язаних із охороною атмосферного повітря. Регулювання відповідних відносин здійснювалось за схемою: повітря – нормативна та/або організаційна відповідь на неї [3, с. 12]. Зокрема, питання щодо охорони повітря в 1934 році обговорювалося на сесії Української санітарної ради, а в квітні 1935 року перша конференція з охорони атмосферного повітря виступила з пропозицією щодо прийняття відповідного закону. Друга аналогічна конференція пройшла у 1938 році в Москві, і лише наприкінці 1939 року була видана інструкція Всесоюзної держсанінспекції про санітарну охорону атмосферного повітря. Проте проект Санітарного кодексу СРСР, на який так сподівались захисники чистоти води і повітря, у вересні 1939 року не був прийнятий Раднаркомом СРСР [5].

Основною метою правової діяльності з охорони атмосферного повітря у цей період становило запобігання шкоди здоров'ю людини. У цьому аспекті охорона атмосферного повітря розглядалася в якості одного із напрямів соціальної гігієни. Так, у першу чергу, були встановлені нормативи якості навколишнього природного середовища, прийнятні для людини, які сформували основи санітарно-гігієнічного нормування. Зокрема, у 1924 році Радою народних комісарів УРСР були затверджені «Тимчасові будівничі правила», які визначали заходи з охорони атмосферного повітря [6], у тому числі і встановлення обмежень впливу, що, на нашу думку, певним чином збігається із сучасним розумінням нормативу. Характерним для цього періоду є визнання того факту, що в реалізації санітарного контролю велике значення мала розробка і встановлення нормативів гранично допустимих концентрацій (далі – ГДК) забруднюючих речовин у повітряному середовищі [7, с. 27]. У 1926 році були розроблені первинні ГДК двадцяти токсичних речовин (газів, парів, пилу) для промислових

підприємств [8]. Слід відзначити, що система гігієнічного нормування токсикантів у повітрі, воді, продуктах харчування та ґрунтах набула свого розвитку саме у 30-ті роки. На думку деяких вчених, гігієнічне нормування вважається або відправною точкою, або аналогом для екологічного [9].

Третій етап тривав із 1949 року до 1979 рік. Початком цього етапу розвитку повітряоохоронної діяльності пов'язано із прийняттям Радою Міністрів СРСР Постанови від 29 травня 1949 року «Про заходи боротьби із забрудненням атмосферного повітря і покращення санітарно-гігієнічних умов населених місць», у якій було закладено основи для проведення організованих заходів щодо охорони атмосферного повітря у масштабі всього СРСР [10]. Рада Міністрів УРСР слідом за союзним урядом приймає 20 червня 1949 року Постанову «Про заходи боротьби із забрудненням атмосферного повітря промисловими підприємствами УРСР та про поліпшення санітарно-гігієнічних умов населення місць» [11, с. 177]. У зв'язку з цим, у 1949 році розпочалась розробка нормативів граничнодопустимих концентрацій речовин в атмосферному повітря, коли в складі Міністерств охорони здоров'я СРСР була створена відповідна Комісія по розробці ГДК шкідливих речовин в атмосферному повітрі населених місць і нормативів викидів в атмосферу. У 1951 році Державною санітарною інспекцією СРСР було затверджено перелік ПДК атмосферних забруднень, розроблений зазначеною комісією, до якого було включено 10 найменувань шкідливих речовин [12, с. 7-9], та який вже у 1952 році розширився до 40 забруднювачів повітря населених місць [13, с. 81]. У 1971 році, до цього переліку вже входило 114 назв ГДК шкідливих речовин в атмосферному повітрі населених пунктів і 494 назв речовин у повітрі робочої зони промислових приміщень, а за станом на 1975 рік перелік ГДК в атмосферному повітрі населених пунктів досяг 160 речовин [14, с. 64]. Слід відзначити, що наведені обставини докорінно змінили підходи до оцінки стану повітряного басейну та зробили наукові дослідження із нормування шкідливих викидів особливо пріоритетними.

Третій етап також характеризувався становленням та затвердженням правових заходів захисту атмосферного повітря від негативного впливу не лише хімічного забруднення, а й фізичних і біологічних факторів впливу на нього, в першу чергу шумового, вібраційного, електромагнітного, радіаційного, тощо. Так, у 1955 році були затверджені відповідні нормативи допустимого рівня вібрації, а в 1956 році – нормативи допустимого рівня шуму [15, с. 21]. При обґрунтуванні їх використання в якості екологічних нормативів лікарями-гігієністами під керівництвом Н. В. Лазарева була прийнята спроба введення терміну «геогігієна», однак цей термін не був науково затверджений [16]. Ми можемо припустити, що саме вищезгадані нормативи заклали основи для становлення існуючих сьогодні нормативів гранично допустимого впливу фізичних та біологічних факторів стаціонарних джерел та впливу фізичних факторів пересувних джерел.

Варто звернути нашу увагу на те, що тогочасне розуміння терміну «норматив» у природоохоронному

аспекті, засновувалось на твердженні, що нормативи, визначаючи гранично допустимі концентрації шкідливих речовин у повітрі та воді, допустимі рівні шуму і т.д., є близькими за своєю юридичною природою до державних стандартів (ГОСТів), а деякі науковці припускали, що ГДК за своєю суттю є нічим іншим ніж ГОСТами на навколишнє середовище та важливим засобом покращення його якості [13, с. 72, 74].

Розглядаючи сутність інституту нормування цього періоду, ми відзначили той факт, що при розробці нормативів не завжди достатня увага приділялась природним екосистемам та їх окремим компонентам. Як зазначає у монографічному дослідженні 1976 року Ю. С. Шемчушенко, в основі сучасного (розуміємо – тогочасного) нормування ГДК шкідливих речовин лежить не природа в цілому, а здоров'я людини. Тому і межі дії ГДК, як правило зводяться до територій перебування людини [13, с. 90].

30 червня 1960 року був прийнятий Закон УРСР «Про охорону природи Української РСР» [17] – перший комплексний акт природоохоронного спрямування в Україні, який визнав дієвість норм природоохоронного права в якості засобу охорони від забруднення атмосферного повітря [13, с. 39]. В. Л. Мунтян зазначав, що цей закон та аналогічні закони в інших республіках колишнього СРСР створили підґрунтя для становлення правових природоохоронних проблем самостійним предметом наукових досліджень [18]. Не дивлячись на ці вагомні зміни, законодавчого закріплення інституту нормування так і не відбулося.

Четвертий етап продовжувався з 1980 року до 1992 року, початок якого було пов'язано із важливою подією у розвитку державного регулювання охорони повітряного середовища – прийняттям 25 червня 1980 року Закону СРСР «Про охорону атмосферного повітря» [19] та 27 листопада 1981 року Закону УРСР «Про охорону атмосферного повітря» [20]. Оскільки обидва закони за своєю сутністю не були актами прямої дії, для їх розвитку у цей період було прийнято велику низку підзаконних нормативно-правових актів різного рівня регулювання, де знаходили своє відображення регулюючі положення законодавчого рівня [3, с. 12]. Так, у грудні 1981 року Радою Міністрів СРСР була прийнята Постанова про нормативи гранично допустимих викидів забруднюючих речовин в атмосферу і шкідливих фізичних впливів на неї. Вказані заходи знаменували початок нового періоду в атмосфероохоронній діяльності, який характеризувався загальнодержавним комплексним підходом до вирішення актуальної екологічної проблеми. А проблема правового регулювання суспільних відносин у сфері охорони атмосферного повітря від забруднення та шкідливих фізичних впливів на нього стала практичною задачею оцінки стану забруднення повітря [7, с. 33-34]. Зокрема, у ст. 8 Закону СРСР про охорону атмосферного повітря вперше на законодавчому рівні були закріплені нормативи гранично допустимих концентрацій забруднюючих речовин та рівнів фізичних впливів на атмосферу, які відзначились урахуванням інтересів охорони здоров'я людей та охорони природного

середовища. Визначним нововведенням цього закону було встановлення більш суворих нормативів ГДК забруднюючих речовин атмосферному повітрі для окремих регіонів. Це, як зазначає М. І. Малишко, дозволило не тільки вести боротьбу із існуючим забрудненням, але й попередити появу можливих джерел забруднення на відповідній території [7, с. 35]. Іншим важливим положенням вищезгаданого закону було встановлення нормативів гранично допустимих викидів (ГДВ) забруднюючих речовин в атмосферне повітря і шкідливих фізичних впливів на нього, які визначалися для кожного окремого стаціонарного джерела викидів або іншого шкідливого впливу на атмосферне повітря і для кожної моделі транспортних або інших пересувних заходів [7, с. 35].

На основі аналізу вищевикладеного, вважаємо, що саме на цьому етапі відбулося остаточне становлення системи нормативів, яка, оклавиши підґрунтя для сучасної, законодавчо регламентованої системи, значно вплинула на формування діючого сьогодні інституту нормування у сфері охорони атмосферного повітря.

П'ятий етап, який розпочався у 1992 році та тривав до 2001 року, відзначається переходом правового регулювання відносин у сфері охорони атмосферного повітря на якісно новий рівень. Із прийняттям 16 жовтня 1992 року першого спеціального повітряохоронного закону – ЗУ «Про охорону атмосферного повітря» [21], набули законодавчого визначення правові, організаційні та екологічні вимоги в галузі охорони атмосферного повітря, що і ознаменувало початок нового періоду розвитку інституту нормування. Адже, як відзначає І. І. Каракаш, особливістю цього закону є те, що разом із закріпленням соціальних вимог у ньому передбачені норми технічного змісту, які відносяться, зокрема, до нормування у сфері використання та охорони атмосферного повітря [22, с. 78]. Саме цей спеціалізований акт законодавства у галузі охорони атмосферного повітря безпосередньо визначив основи правового регулювання нормування цієї сфери, яким присвячений окремий розділ (розд. II). Варто звернути увагу на те, що прийняття Закону «Про охорону атмосферного повітря» стало суттєвим кроком на шлях до створення якісної нормативно правової бази у сфері охорони атмосферного повітря [23, с. 5]. Проте врегулювати всі питання правової охорони атмосферного повітря йому не вдалося, із чим і пов'язана подальша розробка більш досконалої редакції закону.

Шостий етап, або сучасний, пропонується розглядати від 2001 року до сьогодні. Відправною точкою, на нашу погляд, стало прийняття 21 червня 2001 року нової редакції Закону України «Про охорону атмосферного повітря». Відповідно до неї, на відміну від попередньої редакції досліджуваного закону, було встановлено дещо інший перелік нормативів [24], який, на перший погляд, відрізняється не суттєво, але, на нашу думку, є більш актуальним та пристосованим до вимог сучасних відносин у сфері охорони атмосферного повітря, для вдалого регулювання яких і розроблені та затверджені зазначені нормативи. Так, у редакції Закону 2001 року відсутнє положення про нормативи

використання атмосферного повітря як сировини основного виробничого призначення, як і відсутній самостійний розділ про використання атмосферного повітря. У правовій доктрині це пояснюється тим, що екологічні суспільні відносини щодо використання атмосферного повітря не потребують узагальнюючого правового регулювання і врегульовані лише тією мірою, в якій це необхідно для підтримання та забезпечення екологічної безпеки, створення сприятливих умов для життєдіяльності, запобігання шкідливому впливу його на здоров'я людей та довкілля, тобто сфера правового регулювання фактично обмежується потребами охорони атмосферного повітря [25].

Окрім законодавчих змін, цей етап відзначається суттєвим переглядом підходів до нормування якості атмосферного повітря. Такі нормативи у законодавстві України представлені нормативами ГДК, які закріплені у Державних санітарних правилах охорони атмосферного повітря населених місць [26], перелік яких, у порівнянні із попередніми етапами, зменшився до 17 найбільш поширених та небезпечних речовин. Це, як зазначає В. К. Рибачек, дозволило зосередити зусилля на охороні повітря саме від найбільш шкідливих впливів та зробити реальні кроки до оздоровлення атмосферного повітря населених міст з урахуванням екологічних, екологічних і соціальних інтересів суспільства [3, с. 13].

Однак, не зважаючи на вагомі нововведення, запроваджені із прийняттям редакції 2001 року, Закон України «Про охорону атмосферного повітря» не є досконалим. Значним недоліком закону є відсутність термінологічного визначення базового поняття «нормування», що не може не призводити до викривлення його розуміння, а як результат і до неефективного застосування в процесі реалізації заходів, спрямованих на охорону навколишнього природно середовища в цілому, і атмосферного повітря зокрема.

Особливість сучасного стану інституту нормування складається і ще в тому, що наразі в Україні активно відбуваються міжнародні інтеграційні процеси у всіх суспільних сферах, включаючи охорону довкілля. Відповідно до загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу констатовано, що одним із пріоритетних напрямів сучасної державної політики є проведення порівняно-правового дослідження відповідності законодавства України європейським та світовим правовим стандартам, а також здійснення комплексного порівняльно-правового аналізу регулювання відносин у сфері охорони здоров'я та життя людини, тварин, рослин, довкілля [27].

Підсумувавши результати нашого дослідження, ми вважаємо за необхідне сформулювати такі висновки. Саме використання історико-правового методу дослідження забезпечує точність опису генезису інституту нормування у галузі правової охорони атмосферного повітря України і як наслідок ґрунтовно дослідити його історичний шлях становлення правових основ. Внаслідок проведеного аналізу, розвиток правового регулювання нормування у зазначеній сфері запропоновано умовно поділити на

шість основних етапів. Така періодизація, в першу чергу, пов'язана із процесами формування нормативно-правової бази на відповідному історичному етапі, яка виступає правовим регулятором відносин у сфері охорони атмосферного повітря, та до якої належить інститут нормування як засіб такого регулювання.

У результаті нашого дослідження, ми можемо констатувати той факт, що інститут нормування із самого початку свого становлення займав одне із провідних місць у забезпеченні охорони атмосферного повітря та розвивався у безпосередньому зв'язку із атмосфероохоронними відносинами. Які, в свою чергу, трансформувались із санітарно-гігієнічних до регламентованих та законодавчо закріплених екологічних, вплинувши і на природу нормативів у досліджуваній сфері.

ЛІТЕРАТУРА

1. Яновський С. Курорт с пестицидами / С. Яновський // Гривна. – 2004. – № 13(481). – С. 2-5.
2. Воробейчик Е. Л. Экологическое нормирование токсических нагрузок на наземные экосистемы: автореф. дис. ... канд. биол. наук: 03.00.16 / Е. Л. Воробейчик. – К., 2010. – 20 с.
3. Рибачек В. К. Правова охорона атмосферного повітря за законодавством України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.06 / В. К. Рибачек. – К., 2010. – 20 с.
4. Карельских К. П. Краткий отчет о занятиях одиннадцатого Всероссийского водопроводного и санитарно-технического съезда: Всероссийский водопроводный и санитарно-технический съезд. – М.: Городская тип., 1913. – 45 с.
5. Энергетика: история, настоящее и будущее: ч. 3. История охорони навколишнього середовища [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://energetika.in.ua/ru/books/96>.
6. Савина Р. В., Савицкая Е. И. К истории развития научных направлений в области гигиены атмосферного воздуха в Украине / Р. В. Савина, Е. И. Савицкая // Гігієна населених місць. – 2012. – № 60. – С. 54–60.
7. Малышко Н. И. Государственный контроль за охраной атмосферного воздуха / Н. И. Малышко. – К.: «Наукова думка», 1982. – 127 с.
8. Тезисы докладов XIV Всесоюзного съезда гигиенистов и санитарных врачей. – М., 1972. – 188 с.
9. Грандо А. А. Развитие гигиены и санитарной деятельности в Украинской ССР: дисс. д-ра мед. наук / А. А. Грандо. – К., 1966. – 502 с.
10. Законодательные акты по вопросам народного хозяйства СРСР: Т. 2. – М.: Государственное издательство юридической литературы, 1961. – 686 с.
11. Васюта О. А. Экология и политика: у 2-х томах / О. А. Васюта, С. І. Васюта, Г. Г. Філіпчук. – Т.1. – Чернівці: Зелена Буковина, 1998. – 480 с.
12. Рязанов В. А. Основные принципы гигиенического нормирования атмосферных загрязнений / В. А. Рязанов // Предельно допустимые концентрации атмосферных загрязнений. – М.: Медгиз, 1952. – №1. – С. 9-25.
13. Шемчушенко Ю. С. Организационно-правовые вопросы охраны окружающей среды в СССР / Ю. С. Шемчушенко. – Киев: Наукова думка, 1976. – 275 с.
14. Природа: журнал АН СССР. – 1975. – №3. – 133 с.
15. Хаустов А. П., Редина М. М. Нормирование антропогенных воздействий и оценка природоёмкости территорий: учеб. пособие / А. П. Хаустов, М. М. Редина. – М.: Изд-во РУДН, 2008. – 282 с.
16. Введение в гигиену: научное издание / ред. Н. В. Лазарев. – Ленинград; Москва: Наука, 1966. – 313 с.

17. Про охорону природи Української РСР : Закон УРСР від 30 червня 1960 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1960. – №23. – Ст. 175.

18. Мунтян В. Л. Правова охорона природи УРСР / В. Л. Мунтян. – К. : Вища школа, 1973. – 232 с.

19. Про охорону атмосферного повітря : Закон СССР от 25 июня 1980 р. // Ведомости Верховного Совета СССР. – 1980. – № 17. – Ст. 528.

20. Про охорону атмосферного повітря : Закон УРСР від 27 листопада 1981 р. // Відомості Верховної Ради УРСР. – 1981. – № 49. – Ст. 833.

21. Про охорону атмосферного повітря: Закон України [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eclife.ru/laws/ua/laws/1992/01.php>.

22. Каракаш І. І. Правова охорона атмосферного повітря як основного компонента природного середовища / І. І. Каракаш // Вісник Південного регіонального центру Національної академії правових наук України. – 2014. – №2 – С. 76-87.

23. Про охорону атмосферного повітря: Науково-практичний коментар Закону України / Г. І. Балюк [та ін.] ; за заг. ред. Г. І. Балюк. – К. : Юрінком, 2011. – 286 с.

24. Про охорону атмосферного повітря: Закон України: в редакції Закону № 2556-III (2556-14) від 21.06.2001 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2707-12>.

25. Екологічне право України: підруч. для студ. юрид. вищ. навч. закладів / А. П. Гетьман [та ін.] ; за ред. А. П. Гетьмана та М. В. Шульги. – Х. : Право, 2009. – 328 с.

26. Державні санітарні правила охорони атмосферного повітря населених місць (від забруднення хімічними та біологічними речовинами) // МОЗ: наказ № 201 від 09.07.1997. – К., 1997. – 22 с.

27. Про затвердження Загальнодержавної програми адаптації законодавства України до законодавства Європейського Союзу: Закон України від 18.03.2003 р. // Відом. Верхов. Ради України. – 2004. – № 29. – Ст. 367.

УДК 342.9

ПРО ВИКОНАВЧІ ПРОВАДЖЕННЯ В АДМІНІСТРАТИВНОМУ ПРАВІ

Лівар Ю. О.,

здобувач Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна

Анотація: Статтю присвячено характеристиці виконавчих проваджень в адміністративному праві. Відстоюється позиція, що таких проваджень можна виділити як мінімум три. Це провадження щодо виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, виконавче провадження за Кримінально виконавчим кодексом України та виконавче провадження за Законом України «Про виконавче провадження». Виокремлено спільні риси цих виконавчих проваджень.

Ключові слова: адміністративне провадження, виконавче провадження, виконання постанов про накладення адміністративних стягнень, виконання кримінальних покарань, примусове виконання.

Аннотация: Статья посвящена характеристике исполнительных производств в административном праве. Отстаивается позиция, что таких производств можно выделить как минимум три. Это производство по исполнению постановлений о наложении административных взысканий, исполнительное производство по Уголовно исполнительному кодексу Украины и исполнительное производство по Закону Украины «Об исполнительном производстве». Выделены общие черты этих исполнительных производств.

Ключевые слова: административное производство, исполнительное производство, исполнение постановлений о наложении административных взысканий, исполнение уголовных наказаний, принудительное исполнение.

Annotation: The article is devoted to the description of the executive procedures in administrative law. The possibility of distinguishing at minimum three procedures is grounded. They include the resolution execution concerning imposition of administrative penalties, executive procedure under Criminal executive code and executive procedure under the Law of Ukraine «About the Executive Procedure». The generalities of these executive procedures are distinguished.

Key words: administrative procedure, executive procedure, resolution execution concerning imposition of administrative penalties, execution of criminal penalties, forced execution.

Постановка проблеми. Важливим елементом значної кількості адміністративних проваджень є діяльність, спрямована на практичне виконання рішень, прийнятих у ході провадження. Найбільш актуальною такою діяльністю є для проваджень деліктних, тобто пов'язаних із застосуванням різноманітних заходів впливу за вчинення передбачених законом правопорушень. Навіть аналіз лише нормативно-правових актів, якими регламентується виконання постанов про накладення адміністративних стягнень дає можливість зробити припущення про те, що в адміністративному праві існує декілька різновидів проваджень виконавчого характеру. Таким чином постає проблема виділення і описання існуючих в адміністративному праві

проваджень, а також їх місця у відповідних адміністративних процесах.

Мета статті. Метою цієї статті є виділення існуючих в адміністративному праві проваджень виконавчого характеру, виявлення їх особливостей та співвідношення з іншими адміністративними провадженнями.

Аналіз останніх досліджень. Адміністративним провадженням як складовим адміністративного процесу присвячено досить багато наукових праць, зокрема таких вчених, як О.М. Бандурка, Д.М. Бахрах, Г.П. Бондаренко, І.Л. Бородін, В.К. Колпаков, О.В. Кузьменко, Т.О. Коломоєць, О.М. Миколенко, В.Д. Сорокін, М.М. Тищенко та багатьох інших. Що стосується виконавчого провадження, тут варто відмітити праці С.В. Щербак, Р.В. Ігоніна, Б.М. Гука. Але, комплексні дослідження

© Лівар Ю.О., 2015